

Entrevista a Rosalina Tuyuc Velásquez

Coordinadora de CONAVIGUA (Coordinadora Nacional de viudes de Guatemala) i Diputada al Congrés de Guatemala pel Frente Democrático Nueva Guatemala (FDNG)

El procés de pau s'obre pas amb moltes dificultats a Guatemala. Al darrere hi ha l'esforç i la lluita d'innombrables persones que, com Rosalina, han patit la repressió, la discriminació, la misèria. Tres dones i tres homes representen en un Congrés format per 80 persones l'expressió de la lluita popular. Massa responsabilitat per a tan poques persones. Malgrat això, la il·lusió i l'esperança guanyen la partida. Des de la seva tasca parlamentària, presidint les comissions de treball de Família, Infantesa i Dona, les grans víctimes de la guerra i la violència, segueixen lluitant contra la societat patriarcal, masclista i excloent que les ha ignorat els darrers 500 anys. Com Rosalina, a Guatemala, a Hondures, El Salvador, Nicaragua..., hi ha milers de dones que s'esforcen cada dia per recuperar la dignitat. A totes elles, el nostre reconeixement i solidaritat.

Pere Polo

"El Congrés havia deixat de ser l'ens intermediari entre la societat civil i l'Estat des del mateix moment en què va començar a descompondre's, a recompondre's, des de les pròpies arrels. A partir d'aquesta situació es varen anar formant diversos moviments populars com el Foro Multisectorial Social o la Instancia Nacional de Consenso.

Però ara que (el Congrés) té una expressió multisectorial pot realment atreure l'atenció cap al fòrum de debat popular tal com sempre havia d'haver fet. I això és el que crec que podem fer". (Són paraules de Nineth Montenegro, diputada pel FDNG a la Trenza)

La composició de l'ac-

tual Congrés està integrada per tres grups: PAN, dreta moderada, aparentment; FRG, dreta fortament conservadora i el FDNG, amb sis representants del total de 80.

El grup del FDNG ha creat reaccions molt diverses dins el Congrés. Des dels que

veuen al grup com una expressió honesta i legítima que representa interessos populars de la societat, als que només veuen la incommunitat política.

La composició del grup hem sembla bastant interessant, tota vegada que hi ha equitat en el gènere: tres dones i tres homes. També en paraules de Nineth Montenegro "existeix un equilibri, en una societat multilingüe i multicultural, tota vegada que hi ha dues maies (Rosalina n'és una d'elles). A més, hi ha representants del moviment popular, de drets humans i d'organitzacions de tipus sindical". És, per tant, una representació bastant àmplia.

El grup del FDNG presideix dues comissions, la de Treball i la de Família, Infantesa i Dona. Ambdues importantíssimes, una per la seva relació amb la classe treballadora. I l'altra, perquè atén la família com a nucli de tota la societat; la infantesa que és la gran víctima de la situació de guerra, de violència i de repressió de Guatemala; i la dona, que en la societat patriarcal, masclista i excloent, ha estat ignorada, invisibilitzada, des dels últims 500 anys.

Rosalina Tuyuc forma part d'aquest grup. La vaig conèixer el març del 94, en una jornada de lluita, millor dit, en una vigília per la pau, davant el palau nacional de Guatemala. El temps que vàrem compartir va ser breu, tota vegada que jo deixava Guatemala al dia següent, però aquest temps va ser suficient per poder captar el seu esperit de lluita, de sofriment i les ànsies de pau que porta dintre.

Un any més tard, vaig conèixer la seva germana Maria que em va deixar impressionat pel poema que dedicava al seu pare. I ara, un any més tard, quan he tornat de bell nou a Guatemala, no em puc estar d'intentar retrobar-me una estona amb aquesta dona lluitadora que és na Rosalina, per compartir algunes coses,

situacions, sentiments i actituds, així com els projectes que, des del seu escó, pensa duu a terme, si és possible, juntament amb els companys i les companyes del grup FDNG.

Em resulta difícil de resumir tot allò que hem parlat durant una bona estona. Em queda clar un doble missatge: per una part, que la dona ha de lluitar, participar i, sobretot, reclamar els seus drets; i, per altra part, la solidaritat total amb el poble de Guatemala i amb tots els pobles oprimits. Ve expressar la seva voluntat que facem arribar aquesta crida a tots els pobles de l'Estat espanyol des del nostre sindicat i mitjançant les nostres revistes.

– Rosalina, com vares començar la lluita?

– El poble de Guatemala, per tota la seva història de dolor, de resistència i d'esperança, ha fet que ens enfrontem a aquesta realitat. Vaig entrar en la lluita a través de CONAVIGUA, des del moment en què en els anys 80 es va enfortir la repressió a Guatemala, sobre tot després del segrest i la desaparició de companys de cooperatives, grups de joves catequistes, grups de dones...

També, durant aquesta època, mon pare fou secrestat per militars i seguidament es va produir la desaparició del meu company. Aquesta va ser una de les raons, el sentiment de soledat, l'absència del meu pare i del meu company. Però, per altra banda, el fet de sentir-me viuda i òrfana em va fer agafar consciència que no ens hem de quedar només amb l'angoixa i el dolor, sinó que s'ha de fer alguna cosa per no seguir dins la desesperació.

Una altra causa fou la discriminació que sofriem pel fet de ser dones. Possiblement

per això vàrem aguantar durant molts d'anys dins la pobresa i la misèria; però tota la situació de repressió, persecució i amenaça era un dels factors pels quals ens vàrem obligats a lluitar. Això va fer que ens organitzéssim. D'aquesta manera va sorgir CONAVIGUA.

– Amb tanta repressió, com es podia treballar en el moviment popular?

– Crec que cada història ha estat diferent des de fa 500 anys fins aquí. Crec que hi va haver diferents raons per fer desaparèixer un poble, i encara més per ser masacrat. Crec que una de les raons per les quals encara existim com a poble i per les

Guatemala, les prop de 60.000 viudes que existim ho som a causa de la repressió de l'exèrcit i, sobretot, de les forces paramilitars del nostre país. Fins avui, des de setembre de 1988 en què va sorgir CONAVIGUA, ens hem anat juntant totes aquelles que hem tingut els nostres marits, pares o germans segrestats, torturats, assassinats, llançats per penyassegats, enterrats en fosses comunes, enterrats vius... per qualssevol indrets per on passava l'exèrcit (parràquies, escoles, mercats...)

També integram dones abandonades pels seus marits, mares fadrines, amb o sense marit. A totes ens uneix l'interès per lluitar juntes per la unitat i la dignitat de la dona. Del conjunt de les dones que integram CANAVIGUA, el 90% som viudes a causa de la repressió.

– Quin són els vostres objectius?

– Donar un impuls a la participació de la dona a nivell nacional, sobretot a la lluita contra la impunitat, l'excaució de cementiris clandestins i la lluita contra el reclutament militar forçós.

CONAVIGUA no tan sols ha criticat la

manera de reclutar els soldats, sinó que també ha presentat una alternativa en el Congrés de Diputats. Portam tres anys de lluita perquè el nostre projecte sigui acceptat. En les anteriors legislatures no es va demostrar interès per tocar el tema. Nosaltres presentam quatre punts bàsics:

– Servei militar voluntari, que s'accepti l'objecció de consciència i la creació del servei social substitutori.

– La lluita contra l'elevat cost de la vida.

– Lluita contra la discriminació de la dona.

– Que acabin les PAC (patrullas de au-

quals encara lluitam és que formam part d'aquesta resistència a no deixar-nos morir i a no deixar que desapareixin els nostres pobles.

– Què és CONAVIGUA?

– És una organització conformada per dones, sobre tot del camp, dones maies de diferents àrees lingüístiques del nostre país. La majoria de nosaltres som viudes perquè se'ns va imposar la viduïtat. A moltes parts del món existeixen viudes perquè els seus marits han mort de malaltia, alcoholisme o qualsevol altra causa, però en el cas de

todefensa civil).

El nostre objectiu no és només que acabi aquest estat de coses, sinó també que hi hagi un judici contra tots els responsables de la nostra situació, siguin caps de patrulles civils (PAC), comissionats militars o fins i tot el mateix exèrcit. Molts d'ells són els responsables.

Quan va sorgir CONAVIGUA no estàvem en la conjuntura de la pau a Guatemala. Des dels inicis (1988) apostàrem per la pau de manera decidida, i ara, des de fa un any, sembla que començam a albirar un nou futur, una Nova Guatemala.

Un dels objectius principals és recuperar la identitat i els drets dels pobles indígenes, però no oblidam, i lluitam pel compliment de l'acord global de drets humans i ara, sobretot, pels drets polítics del nostre poble. Pens que en moltes ocasions mai no ens va permetre, conèixer què són els drets polítics, drets civils, drets humans, drets culturals. Sovint els practicam, però mai no hem sabut si aquests drets estaven plasmats a la Constitució Política de la República. Aquest ha estat un dels principis que ens va impulsar a moltes de nosaltres a participar en la política. Això no significa renunciar als nostres objectius, que varen donar vida a una presència pública en la vida nacional, sinó, més aviat, que la lluita política fou amarrada a la lluita pels drets humans, culturals, però específicament per obrir aquesta participació.

Per a mi ha estat un orgull aconseguir d'obrir aquest espai. Clar que les nostres lluites han estat en els carrers, davant el Palau, tal vegada en els quarters, en els despatxos. Però ara la nostra lluita serà molt forta amb les forces polítiques en el Congrés, i això és tan sols una tasca més. No hem renunciat al nostre objectiu o a les raons que originen el moviment popular i, en el meu cas, a CONAVIGUA, tota vegada que encara estic integrada en la Junta Directiva.

– A nivell personal, com es concreten aquests objectius?

– Un dels objectius marcats des del meu càrrec de diputada és la participació constant en l'organització, així com la participació en alguns esdeveniments de consulta i d'informació que hem de fer per la nostra part. Ens enganyàrem si deixéssim tota la lluita popular, ja que entenem que la discriminació, el dret a la terra, la salut i molts d'altres drets encara estan per aconseguir. Crec que ara estam obrint aquest petit espai. És necessari que la pressió sigui major per part de les dones, dels camperols, dels obrers, i a través de cada una de les organitzacions populars en les que participen. Encara ens queda molt per fer, però crec que l'experiència que en traurem nosaltres ha de servir per ser traslladada als nous companys que estan preparant-se per l'any 2000.

«Una de les raons per les quals encara existim com a poble i per les quals encara lluitam és que formam part d'aquesta resitència a no deixar-nos morir i a no deixar que desapareixin els nostres pobles.»

– Es pot dir que Guatemala viu ja en una democràcia real?

– Encara ens queda molt per aconseguir. Això no es pot lograr en tres anys o en cinc. Tot això és un procés, especialment pels pobles indígenes, en els que s'ha d'esperar encara aquesta participació per elegir els seus dirigents dins les seves comunitats i que participin més activament en la vida política.

No hem de ser il·lusos; entre 80 diputats, nosaltres només som 6; aquesta és la nostra petita participació. Aquesta participació nostra és una passa que hem d'anar enfortint fins a aconseguir que la nostra participació en la construcció de la Nova Guatemala sigui significativa.

– Ha canviat la relació amb les forces populars amb les que heu estat lluitant estretament?. Us sentiu el seu portaveu?

La tasca és de totes les organitzacions. Nosaltres anam a treballar allà dins, però de res no servirà això si des de fora totes les organitzacions no treballen. Pens que els camperols, els obrers, els estudiants, els docents, tenen l'obligació de començar a preparar plans de treball, projectes que realment puguin beneficiar a tots. Aquest és el repte de tota la societat civil: hem de ser clars i acceptar que 6 diputats del FONG dins el Congrés de Diputats no poden canviar la situació si tot el que nosaltres feiem no va acompanyat de lluites de protesta, però també de propostes més concretes. La pressió des de fora, i la lluita interna, amb la nostra veu de denúncia i defensa dels més orpimits, prest farà sorgir una Nova Guatemala.

– Quin missatge donaríeu a la nostra societat?

– Un missatge solidari. Principalment a totes les dones del món, perquè denunciïn tot tipus d'agressió, de marginació, d'exploatació. A més, demanaria la solidaritat de tots els pobles, especialment dels pobles d'Espanya. Segons m'has comptat, els mallorquins, menorquins i eivissencs també sabeu de les lluites i discriminacions de la vostra llengua, en tota l'activitat de la societat civil. Esper i desig que aquesta solidaritat amb el poble de Guatemala sigui un fet. No oblideu que la solidaritat no solament és econòmica (molt important i imprescindible per dur a terme la nostra tasca), però també de gestos, denúncies de les impunitats de tots els crims, amb comunicats d'ànim... Aquesta és a crida que vaig al magisteri del teu país, a través de les vostres revistes *ALL-I-OLI* i *PISSARRA*: que eduquin als nins i nines en la solidaritat i en la denúncia, que siguin crítics davant la injustícia i que ens enviïn missatges de suport i solidaritat. □